I. N. J.

DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA

SISTENS

NOVAM FEBRIUM INTERMITTENTIUM HYPOTHESIN,

Ex ipsis Principiis Mechanicis deductam

QVAM

Potentissimi Electoris Brandenburg.

Clementia,

Annuente Nobilissimorum Dnn. Medicorum Consessu

PRÆSIDE

DN. FRIDERICO HOFFMANNO, D.

Medico Electorali Brandenburg. Professore Medicinæ, Rerumq; Natural. Publ. & Ordinar.

PROMOTORE MEO HONORATISSIMO,

PRO GRADU DOCTORALI

Solennissimo Inaugurationis Actu

More consveto rite consequendo,

In Illustri Hallensium Fridericiana

Publicæ Eruditorum Disquisitioni

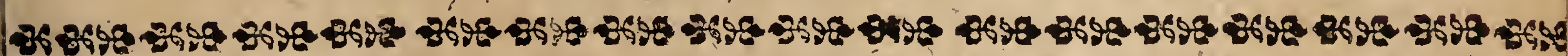
IN AUDITORIO MAJORI

submitto

CHRISTOPH. WILHELM SATTLER

Gren. Gvelpherbyt.

D. XV. Jun. A. O. R. M DC XCIV. Hor. ante & pomerid.

HALÆ, Literis SALFELDII, Regiminis Elect. Brandenb. Typ.

J. J.

DISPUTATIO INAUGURALIS

De

FEBRIUM INTERMITTENTIUM NOVA HYPOTHESI.

I.

NUllus morbus tam familiaris ac infensus corpori humano est, quam ipsa febris, utpote quæ sola non tantum machinam nostram invadit & sæpe opprimit, verum etiam frequentissimè aliis morbis sese associat, illosque longe graviores & acerbiores reddit. Imo nullus fere morbus est, qui non aliquid febrilis mentiatur; Adeo morbus hic universalis est. Verum turpe dictu est, almæ Medicinæ facie hoc seculo maxime coruscante & splendidiore facta, morbi hujus vulgaris causam nondum accurate detectã ac demonstratam esse, sed saltim meras ac vanas de causa febrium, illarumque origine ac genesi, in foro Medico prostare opiniones ac conjecturas, quæ animo curioso & attento minus satisfacere possunt. Tot fere opiniones ac illarum divortia de febribus sunt, quot celebres in arte Medica Scriptores. Quisque ferme ex principiis suis male formatis, & plerumque fictis, in Scenam produxit de febribus hypothesin. Verum cum non nisi, quod intellectu clarum, perspicuum, & distinctum, in rerum scientiis & causis detegendis admittere debeat mens, ex quibus deinde circumspecta ratione deducta, non nisi vera esse possunt, hinc in Tractatione totius Medicinæ eo allaborat, *Excell. D. Præses*, ut ad principia Clarissima intellectu facillima, simplicissima, ipsaque Mechanica, quæ

omnium sunt prima, & ex quibus totius universi opera constructa sunt, reducat ipsam Medicinam, & ex illis, quæ perplexa, abstrusa, & recondita hactenus fuerunt, clarissime & ad oculum demonstraret. Et quoniam ex ejus ore hactenus hausi novam hanc circa febrium intermittentium hypothesin, ex Principiis Mechanicis deductam, & quæ satisfacere videtur omnibus occurrentibus dubiis & difficultatibus, & in hoc omnibus hactenus detectis præferenda, non dubitavi, quin loco *Disputationis Inauguralis* hanc hypothesin ventilandam mihi ad manus sumerem, ut contradictione aliorum forsan illa clariorem lucem accipiat. DEUS ex alto annuat nostris conatibus clementissimè.

II.

Præsupponimus febribus intermittentibus, non secus ac pene omnibus morbis aliquid subesse spasmotici, & partes corporis nostri impetum facientes, seu Spiritus sic dictos animales, cerebri nervorumque incolas hic pati, & præternaturaliter esse affectos; etenim in ipsis nervis pleraque se prodere solent Symptomata, eaque ipsa sunt ejusmodi, ut ab alio fonte, quam nervoso, vix derivari ac peti possint. Certum ac statum est ex principiis Physiologicis, subtilissimum istud cerebri & nervorum fluidum, ex particulis aëris nobilioribus, elasticis, & ipsius Sangvinis & seri subtilioribus corpusculis conflatum, primarium partium corporis nostri, tam fluidarum, quam solidarum, esse movens, impulsumque faciens, unde omnes partes debitum suum vigorem ac robur indipiscantur; proinde Microcosmico hoc movente præcipuo, à statu & motu suo naturali deflectente, omnes qui ab eo in machina nostra celebrandi motus dependent, non possunt non partim imminui ac succumbere, partim destrui, unde morborum ipsi usque mortis origo, & causa petenda. Uno verbo Spiritus animales, juxta Verulamium, sunt quasi rota suprema, quæ omnes alias rotas in corpore humano circumagit.

III. No-

III.

Notisſimum eſt & perpetuum per Medicinam, ſpasmum ſeu motum contractivum fibrarum nervearum, membranacearum, & muſculoſarum, eſſe affectum Spirituum animalium, & notare illorum motum in ipſis fibris, quæ omnes tubulatæ ſunt, inæqualem, inordinatum, & confuſum, nimiamque ac impetuoſam fibrillarum illarum expanſionem ac inflationem, quod ita procedit: fluidum nervorum blanda elasticitate præditum, in naturali ſtatu placide & æquali motu cujuscunque generis fibras apertas & patulas ſubire, illasque vigorare, expandere, & ad ſenſationem, motum, ac nutritionem ordinatam diſponere debet: Ex obſtructione autem ac occluſione fibrillarum anguſtisſimarum tubulatarum, ſolidisſima Spirituum animalium corpuſcula, vi inſigni motrice inſtructa, motum ſuum rectilineum æquabilemque percurrere impediuntur, hinc, dum reſiſtentiam in vaſculis inveniunt, reſiliunt, reflectuntur, & ex reflexione potentia motrice adaucta, in ipſas fibrillas inſultum ac impetum efficiunt, illasque plus juſto diſtendunt, ſicque contractionem dolorificam ipſis inducunt. Claret namque ex principiis Geometricis, lineam longam, quod ſi incurvetur, fieri breviorem; pari modo fibræ partium ſolidarum, expanſione incurvatæ, longe breviores evadunt, ſicque mutua acceſſio fit parietum, adeoque contractio, & ad fluidum, quod in ipſis fibris hæret, excernendum, compreſſio ac ſtimulatio; quo mechanismo etiam perficitur cordis ſyſtole, & ex hac dependens impulſus ſangvinis in ipſas arterias.

IV.

Quod ſi itaque ipſa ſymptomata febribus complicata, & quæ inter initia ingruere ſolent, paulo curatius inſpiciamus, illorumque rationem apte reddendam evolvamus, apertisſimum erit, non melius explicari hæc poſſe, quam per ſpasmoticam contractivam fibrillarum harum diſtenſionem. Præludunt ut plurimum

mum febribus pandiculationes, cutis evadit aspera, scrotum corrugatur, pulsus solito tardior & contractior est, alvus adstricta, clysteres applicati non operantur, urina suppressa, vel longe dilutior mingitur, anhelitus adest difficultas, transpiratio cutis inhibetur, excretiones aliæ v. g. sangvinis menstrui, suspenduntur, quæ omnia fibris coarctatis & in arctius spatium coactis, introrsumque retractis, adscribenda veniunt.

V.

Longe autem apertius spasmoticos motus in ipsis febribus indicant ingentes illi rigores, qui levioribus velitationibus, quandoque ad immanes concussiones partium progrediuntur, non absimiles ipsis convulsionibus, & in dorso, spinalique medulla plerumque primum persentiuntur, in illis personis, maxime fœminis, quibus systema nervosum admodum imbecille est, summe molestas dolorificas hypochondriorum contractiones, ventriculi & intestinorum eversiones, vomitionesque, pathemata sic dicta hysterica, & spasmotica excitant. Porro molestas nervorum atq; membranarum irritationes, vel convulsiones in paroxysmo febrili, testantur immanes dolores artuum, pedum, capitis &c. & hæc est ratio, cur illi qui decedunt febribus, semper in ipso frigore convulsionibus adauctis fatis cedant, & quod frigus longe sit molestius ipso calore. Extremis itaque sic coarctatis & compressis, exprimitur omne fluidum, & sanguis in ipsis partibus cutis contentus, unde accidit, ut frigoris sensus molestus adsit, qui non nisi à quiete & motu cessante intestino ac circulari sangvinis, per extremas illas partes oritur; partes extremæ v. g. nasus cum fronte, pedes frigent, ungues livescunt, venæ quæ antea turgebant, in ipsa cute fiunt minores, & sensum fugiunt, omnesque partes fluidæ in cortice cutis contentæ, introrsum retrahuntur & à circumferentia ad centrum coguntur, propter partes constrictas & coarctatas, hinc in frigore transpiratio quoque & sudor multum cohibetur.

VI. Restat

VI.

Restat jam ut dispiciamus, quâ ratione insignis illa corporis incalescentia fiat, & quomodo ab hac cætera symptomata dependentia v. g. oris siccitas, sitis, pulsus celer, vigiliæ non raro cum delirio, urina rubicunda, cum magno sedimento, hæmorragiæ dependeant. Nimirum certum est, horrore per compressionem & contractionem fibrillarum, extrudi in illis hospitantem materiam, incongruam, acrem, viscidam, quæ in sanguinem ubivis preterfluentem transit & propter difformitatem particularum & intestinum contrarium motum Massam sangvineam in magnos excitare tumultus, illiusque mixturam mirum in modum turbare apta est. Non autem solum materia incongrua in tubulis contenta in corpus repellitur, sed & propter constrictionem violentam vasorum extremorum sanguis & omne fluidum repellitur, & retrocedit, sicque in vasis interioribus fit coacervatio & collectio sanguinis; quare externæ detumescunt arteriæ & venæ, internæ autem majores fiunt & distenduntur, sanguis ad efficienda interstitia minora comprimitur, sphærulæ elasticæ tam sangvinis quam Spirituum animalium violenter comprimuntur, quo fit, ut arteriæ, quæ fibris etiam motricibus constant, distensione illa ad contractionem & extrusionem sangvinis vellicentur, hinc nisu constrictivo sanguinem expellunt, unde pulsus cordis & arteriarum celer; spiræ elasticæ Spirituum summo nisu restitutionem suam affectant, mirum iterum expanduntur, æther elasticus per respirationem sangvini communicatus, poros sangvinis arctiores vi quadam perrumpere nititur, hinc maximus & confusus inordinatus hoc modo in sangvine & Spiritibus animalibus oritur motus, & quidem intestinus. Dum enim sangvinis circulatio inæqualis, & per corporis extrema quadantenus sublata est, motus ille intestinus crescit, & vis illa movendi elastica sanguinis & Spirituum, quæ per progressivum liberum motum sese exerere debebat, jam impetum facit in ipsas sangvinis particulas, illas undiquaque & ad omnia latera in circulum movendo, situmque illo-

rum

rum turbando, ex quo confuso circulari particularum motu, maximus oritur calor & ardor corporis nostri.

VII.

Potissimum autem intestinus hic maximus sangvinis motus dependet ab æthere, beneficio aeris hausto, dum rectilineum suum iter per poros sangvinis præternaturaliter constitutos absolvere non potest, propter resistentiam & pororum sangvinis coarctationem, quaqua versum in omnia latera refringitur, atq; reflectitur, hinc motus vorticosus & circularis, & exinde summus calor ac ardor, cujus essentia in circulari & celerrima particularum subtilissimarum exagitatione consistit, exsurgit. Quod autem æther propter impeditum motum rectilineum, qui ipsi connaturalis est, ob resistentiam, & spatiola sangvinis arctiora in circulum sese movere incipiat, ex ipsis Mechanicis patefit: dum nimirum omne corpus sphæricam figuram habens, in celerrimo motu existens, & ad corpus durum, ubi resistentiam invenit, latum, reflectitur, & in hac ipsa reflexione circulum describit.

IIX.

A violenta itaque ætheris per sangvinem trajectione, motioneque ejus circulari fortiori facta, & nimia sphærularum sanguinis, & Spirituum animalium compressorum elastica expansione, corpuscula sangvinem constituentia mira agitatione commoventur, confunduntur, & intervalla horum corpusculorum sive pori distenduntur, sicque sangvis rarefit, hinc accidit, ut vasa propter calorem & motum fortiorem arteriosa nimium turgeant, ad pulsum fortiorem ac celerem stimulentur, particulæ sangvinis & seri evaporabiles fortissimo hoc motu dissipentur, serum, quod materiam omnium humorum excrementitiorum constituit, inspissetur, unde facile patet plurimorum symptomatum ratio.

IX.

Urina rubicunda & pauca in febribus mingitur, quæ frigefacta

crassum

crassum deponit sedimentum, propter dissipationem humidi, & inspissationem particularum sulphureo salinarum sangvinis: ob eandem rationem alvi excrementa exsiccantur, sudor & sputum viscidum fit, capitis dolores febribus familiares oriuntur ex distensione vasorum capitis, tam internorum quam externorum, nimiâ, & consequenti partium vicinarum pressione: Ex eodem fonte fluunt quoque hæmorrhagiæ; Vigiliæ propter celerrimum Spirituum animalium, per cerebri & cerebelli angustissimos tubulos transfluxum fiunt, & quando ratio enormi huic motui amplius imperare nequit, mentis abalienationes & deliria præsto sunt.

X.

Ex hisce jam adductis clarissime patet, febrium essentiam, originem & generationem aptissime explicari & demonstrari posse, ex ipsis æternæ veritatis Mechanicis, & mere naturalibus principiis, sic, quod alii diversis nominibus, terminis obscuris, & concipiendi modis notarunt, nos apertius jam concipimus, quid ipsum sit. Veteres assignabant febrilem causam calori præternaturali, seu flammæ in corde accensæ, & per totam sangvineam Massam se diffundenti, alii Archæo excandescenti, & contra causam morbificam se armanti. Quidam ex recentioribus subtiliori cogitatione rem aggredientes, calorem deducere volebant, ex effervescentia contrariorum humorum, it. ex fermentatione præter naturali sangvinis, propter fermentum peregrinum, extra sangvinis pomœria consistens, & per vices cum sangvine mixtum: Alii accusabant motum sangvinis circularem adauctum, & mixturam Massæ sangvineæ, ratione ordinis ac situs, pororum & particularum, turbatam, propter fermentum peregrinum, minima quantitate insensum, partim Spiritus animales, partim ipsum sangvinem inquinans. Nos repudiatis illis omnibus insufficientibus fundamentis & Principiis, quæ neutiquam rigoris & frigoris ordinisque typorum rationem reddere possunt, ex simplicissimis Motus Principiis & Legibus, causam febrilem deter-

minare & definire conamur, firmiterque concludimus, febrem non nisi motum esse inæqualem partium corporis nostri fluidarum, præprimis Spirituum animalium. Inæqualitas autem motus hujus fit exinde, dum nimirum ille motus, qui uni parti subtrahitur, crescit & augetur in altera. Uti autem natura in omnibus amat æquilibrium, sic quoque perfecta sanitas, & vita nostra in æquilibrio motus, & æquabili temperie ac motione partium fluidarum per solidarum tubulos consistit, quo æquilibrio servato, tota machina in vigore est, quævis partes destinata sua munia ad votum obeunt. Motu autem isto æquabili destructo, & anomalo reddito, statim ἀταξία in omnibus actionibus vitalibus celebrandis sese exerit, adeoque in febribus, dum per extremas partes vasaque capillaria nimis angustata Spiritus animales, ipseque sangvis in circulatione sua quadantenus sistitur, particulæque elasticæ comprimuntur, necessum est, ut in interioribus vasis non solum sangvis, & Spiritus animales in quantitate augeantur, sed & motus longe fortior & validior fiat.

XI.

Explanata & dilucidè sic exposita ipsa formali causa febrium, operæ jam pretium est, ut inquiramus, quidnam illud sit quod talismodi inæqualem motum in ipsas partes corporis fluidas introducere possit, & quomodo spasmoticæ illæ contractiones iṁediate frigoris naturam, & hinc subsequentem calorem sangvinis, ceu productum, constituentes, oriantur. Diximus superius, quando per fibrillas apertas & patulas Spiritus animales, serumque arteriosum subtile placidè movetur, actiones vitales optime esse constitutas; vice versa: quando fibræ illæ, maxime quæ musculos constituunt, à materia quadam viscosa, acri, sunt obstipatæ, turbatum ac irregularem fieri motum, dictum Spasmoticum: Ut itaque firmemus hanc causam, primo probandum nobis incumbit, quod fibrillæ hæ cavitatem habeant; ultro quidem fateor, hanc ad oculum non patere, verum ex effectu sufficientissimè convincimur, fibrillas has esse tubulatas, & id maxime omnium testatur

augmen-

augmentum & decrementum illarum in negotio nutritionis; deinde quod longe minores fibrillæ, licet ad sensum destitutæ sint omni cavitate, cavitates in se contineant, per quas etiam certi humores circulantur, uti id patet in pediculo, & caudâ angvillæ, ubi per microscopium accuratè fabrefactum per tenerrimas fibrillas sangvinis transfluxum & circularem motum apertius cernere licet. Si itaque veri sunt tubuli istæ fibrillæ, certum est, illas quoque obstrui & occludi posse, quo pacto autem id fiat, res altioris indaginis est, maximè cum illud occurrat difficillime solvendum dubium, quod nimirum tota febris omnisq; morbus per certum saltem tempus invadat, reliquo autem quiescat & homo sanus sit.

XII.

Ut itaque & huic dubio satisfaciamus, statuendum esse videtur, paroxysmum febrilem declinare & remittere, dum æqualis motus Spiritibus animalibus partibusque fluidis restitutus fuit, ipsis his partibus, roborato elatere, obstructiones minutissimarum fibrillarum circa cutẽ maximam partem expugnantibus, quare plerumque sub declinationem paroxysmi febrilis transpiratio augetur & sudor longe largior fluere solet; indicio manifesto: apertos jam esse illos ipsos tubulos, qui antea sub ipso rigore & contractione spasmotica valde erant occlusi. Duplex autem hic occurrit quæstio: Primo per quas vias fibrillæ istæ obstruantur, & quare isti tubuli semel iterum aperti, post febrium declinationem denuo occludantur, & novi paroxysmi occasionem subministrent. Quod primum attinet, statuimus, arterias & nervos esse cardinalia illa pręcipua vasa & canales, ex quibus omnes pene fluores, & liquida in corpore existens materia, originem suam nanciscitur, & uti succus gelatinosus nutritius beneficio arteriarum allatus per fibrillas illas circulatur, sic nullum dubium est, etiam materiam viscidam, acrem, poris fibrillarum harum incongruam simul cum succo illo nutritio, impellente ipso sangvine arterioso, huc deferri posse, sicq; mineram febrium ibi constituere. Quod secundum membrum attinet, veri videtur simile, in omni febrili

paroxysmo non ſemper in totum recludi conſtipatos illos extremarum partium tubulos, ſed in illis ſæpisſime reliquias quasdam remanere, & quamvis etiam hoc fieri poſſit, probabile tamen eſt, tum tubulos iſtos minutisſimos calore corporis fortisſimo, motuque celerrimo agitatos, extra naturam ſuam ac ſphæram diſtendi, ampliari, uno verbo, poſt paroxysmum poros minutisſimos fieri patentiores. Hoc accidit, ut lege circulationis ad has diſtentas partes etiam particulæ magis incongruæ, viſcidæ, ibi deponantur, quæ per tranſpirationem minus difflari poſſunt, ſicque unus paroxysmus ſemper cauſare poteſt alterum, & ſic videmus, dilatationem nimiam pororum tubulorumque in extremis partibus, cauſam eſſe, ut hic ſubſiſtere poſſit materia quædam acris viſcida.

XIII.

Incongrua autem hæc materia in illorum tubulis flaccidis aliquantiſper ſine notabili moleſtia ſtabulari poteſt, utpote tum à vehementi ſangvinis concitatione libera, tum propter viſciditatem mollioris genii continentia vaſa minus exercet, moleque exiguâ intra conceptacula placide per plurium horarum, imo dierum ſpatio coërceri poteſt, ubi vero tractu temporis usque adeo impleta fuerint vaſcula hæc, ut absque moleſtia ulteriorem diſtenſionem tolerare nequeant, fibrillæ hæ lancinantur, & in motus contractivos ad moleſtum hunc hoſpitem extrudendum componuntur, ſicque rigor inducitur, quæ quidem lancinatio & irritatio, quamvis uno in loco forſan incipiat, ſive hoc apud originem medullæ oblongatæ contingat, ſive in canaliculis, dicto tamen citius, in univerſum ſyſtema nervoſum, tanquam admoto pulvere pyreo accenſo, propagatur, ſicque fit, ut ad corrugationes, arctioresque contractiones totus fibrarum tractus adigatur, ſicque non ſolum materia mixturæ difformis, acris, viſcida,

ſtagnans

ſtagnans cum ſangvine miſcetur illum turbando, ſed & propter retropulſionem ſangvinis ad maximum in corpore æſtum occaſio ſubminiſtratur; æſtus autem hic non prius ſedari poterit, quam exantlata vel ſufflaminata fermenti hujus affuſi activitate, vel per congrua evacuatoria corporis illâ amandatâ, ſic naturalis ſangvinis craſis & motus æqualis integer iterum fit, paroxysmus ceſſat, & apyrexia ſeqvitur.

XIV.

Poſita & ſtatuta ſic cauſa paroxysmos febriles excitante, neceſſe eſt, ut quoque inquiramus, quænam ad hanc cauſam conſtituendam ſymbolum ſuum contribuant. Ex omnibus autem maximum momentum hic ponit aër, qui quoniam materiam Spiritibus animalibus & ſangvini elaſticam communicat, pro diverſitate agitationis & motus ſui, & variorum effluviorum in ipſo contentorum miros effectus in corpore noſtro producere poteſt, dum nimirum incongruas, ſubtiles tamen, multas particulas in ſangvinem & Spiritus animales inducit, & prout magis calidus vel frigidus eſt, poros cutis vel nimis patulos & apertos reddit, vel illos nimis conſtringit, vaſaque corporis noſtri & tubulos vel nimis diſtendit, & ſangvinem in ipſis rarefacit, vel nimis conſtringit, fluidumque in illis contentum condenſat, non ſecus ac in thermometro videmus, à calore & frigore aëris fluidum vel rarefieri, vel condenſari. Aëri itaque potisſimum adſcribendum eſt, quod febres epidemicæ ſint, & certo anni tempore frequentisſimæ. Sæpisſime obſervavimus, quando præceſſerit tempeſtas frigida, & aër conſtrictivus borealis humorum ventilationem ac tranſpirationem plus juſto impediverit, ſecuto poſtmodum aëre calidiori, qui particulis ſuis ſubtilibus, elaſticis, aperit plus juſto poros & fibrillas cutaneas, materiamque viſcidam excrementitiam in corpore ſtagnantem rarefacit, febres generari copioſisſimas.

 XV. Quæ-

XV.

Quæcunque itaque extrema vasculorum cutaneorum nimis aperiunt, illaque apta reddunt, ut inibi hærere & stagnare in poris & glandulis subcutaneis incongrua quædam materia possit, illa ad febrem efficiendam multa contribuunt. Exinde patet ratio, cur post intempestivum balneorum, sudoriferorum usum fortiorem incalescentiam corporis à motu, vini vel Spiritus vini ingurgitatione, à motibus animi fortioribus invadere soleãt febres. Porro quæcunq; in corpore nostro excrementum viscidum, acre, Mixturæ Sangvineæ & glandularum secretoriarum poris minus conveniens & incongruum generant, illa ad febrium productionem remote multum conferunt, quare retentio excrementorum v. g. sudoris, mensium, alvi, cohibita transpiratio, digestio & chylosis depravata, chylus viscidus, crudus, ab alimentis vel in copia, vel nimis viscidis, crassis, ingestis confectus, vel chylus menstruo salivali minus activo & Spirituoso non satis subactus & præparatus, & charactere vitioso acido in primis viis vitioso imbutus, copiosissimam febrium mineram præbent. Familiare in praxi est, à cibo cum nausea assumpto, item à cibo post fortiorem animi motum capto subnasci febres. Videtur enim verisimile, chylum amicum & congruum Mixturæ Sangvineæ fieri à menstruo salivali, quod imprægnatum est laudabili Spirituum animalium benè & in crasi sua constitutorum copia, qui poros sangvini familiares, & similem partium situm formare debent, vitiatis autem, vel in temperie, vel in motu suo illis ipsis Spiritibus, chylus quoad poros & particularum suarum situm difformis Mixturæ Sangvineæ redditur, hinc particulæ quædam irregulares, à motu sangvinis minus subactæ, in extremis vasculis facile hærere & mineram suppeditare possunt febrium.

XVI.

Tradita sic nostra hypothesi circa febres intermittentes, symptomatumque cum suis momentis sylloge, proximum est, ut

ut explicemus ac solvamus magnorum duorum phænomenorum rationem, quæ mirum in modum torsit & fatigavit hunc usque in diem Clariss. Medicorum ingenia. Primo, cur febres quædam singulis diebus, quædam tribus, vel quatuor diebus suscitentur, deinde, cur accurate periodos suas statas & typos servent, ut etiam ad horam certam nonnunquam redeant. Hoc ut clarum evadat, necessum est, ut prolegomeni loco notemus, materiam febrilem morbificam & quantitate & qualitate esse diversam, & magis vel minus copiosam, acrem, vellicantem, salinam. In quotidianis itaque & tertianis concludimus, majorem acredinem materiæ febrili esse immixtam quam in quartanis, & quæ tardius recurrunt, ubi major viscibitas & copia delinquere debent, quo acrior autem & mobilior est materia morbifica, eò citius vellicat fibras & ad contractiones spasmoticas adigit, sicque paroxysmum febrilem citius accersit, in quartanis autem majori eget mora & fermento, & tunc quantitate magis est molestum, quam qualitate. Et eadem est ratio, cur tempore verno & æstivo magis fiant febres quotidianæ & tertianæ, in autumno autem & hyeme magis quartanæ, item, cur illi, qui sangvine crasso & acido præditi sunt, magis quartana corripiantur, illi autem, qui sangvine subtiliori volatili & bilioso, magis quotidianâ & tertianâ laborent. Et hinc quoque ratio peti potest, cur febres quotidianæ citius curari possint ipsis quartanis, materiâ morbificâ illarum longe mobiliori existente; Sal quoque salinum acre lymphæ mixtum indicant aphthæ & oris exulcerationes tertianariis familiares. In quartanis autem acidum & viscidum peccare, exinde liquere puto, quoniam emetica & purgantia in illis vix operantur, & fortiori appetitu præditi sunt.

XVII.

Cum itaque pro diversa constitutione materiæ febrilis febrium typi vel accelerentur vel retardentur, fluit exinde, alterata & mutata materiæ morbificæ figura, mole ac motu, febrem

unam

unam transmutari posse in alteram, quod in praxi etiam frequentissime experimur. Sic observavi ab intempestivo usu præcipitantium & acidorum it. Chinæ Chin. non solum longe pertinaciores factas fuisse febres, sed & tertianas tandem mutatas fuisse in quartanas, deinde nihil magis familiare est, quam ut ex tertiana simplici, tertiana duplex fieri possit nimio abusu volatilium Spirituosorum & calidorum medicamentorum.

XIIX.

Alterum quod spectat phænomenon solvendum, cur nimirum stato die ac hora recurrere soleant febres, dicimus præsupposita certa quantitate ac qualitate materiæ morbificæ, quæ fibrillas cutaneas vellicare apta est, fieri rigorem & febrem. Cum autem in omni paroxysmo maxima pars materiæ morbificæ diffletur, necesse est ut requiratur certum quoddam tempus, quo iterum fiat certa collectio apta ad vellicationem. Cum autem, uti in tota rerum Natura, sic quoque in nostro microcosmo, omnia certo numero, pondere, & tempore fiant, & circulatio sangvinis quoque justos suos rhythmos servet, facile inde colligere pronum est, cur certo saltim temporis spatio generetur talismodi proportionata materia febrilis: deinde tribuendum quoque est multum hic consvetudini naturæ, seu specifico ac determinato motui Spirituum animalium per actus repetitos ipsi impresso, facile enim Spiritibus certa motus idæa imprimi potest, quæ etiã firmiter retinetur, ita ut tunc ordinatos suos juxta illam efficiant motus. Sic notum est, quando quis consvescit certa hora vigilare, somnum vel cibum capere, certo isto recurrente tempore, etiam ipsi non cogitanti obrepit somnus, vel evigilat, vel appetitus adest cibum capiendi, sic quoque multi morbi sunt periodici, dolores, hæmorrhagiæ, quę per certum mensem vel etiam annum iterum recurrunt. Patet quoque inde, cur menses vel hæmorrhoides exacte typos suos servent. Hinc etiam sæpissime contingit, licet omnis causa febrilis absit, & febricitantes bene sese habeant, recurrere istum motum Spirituum ordinatum febrilem. Juvat tunc contraria impressione Spirituum

motum

motum immutare & alio vertere, hunc in finem commendant acria veſicantia dolorem excitantia, ſic quoq; variæ impreſſiones per amuleta, affectus animi, terror, triſtitia, iram, ebrietas & alia ſæpe febrem curant.

XIX.

Clariſſime ſic determinata vera febrium eſſentia & cauſa tam proxima quam remota, obvium eſt perſpicere, in quonam conſiſtat vera methodus febribus medendi & quidnam in curatione efficiendum & qua facultate quoque inſtructa debeant eſſe medicamenta, quandoquidem curatio nil niſi cauſæ morbificæ ſublatio eſt, & determinatio cauſæ morboſæ indicat quoq; ſtatim remedium & ipſius vim. Proinde quæcunq; irregularem & inæqualem contractivum ſpasmoticum motũ, qui in frigore accidit, placide demulcent & mixturã ſangvinis turbatam in ordinem redigunt, ejusq; circulum æqualem reddunt, illa febrem mitigare & ante paroxysmum adhiberi poſſunt, cujus generis jam ſunt omnia blandè diaphoretica, vi aperiente & ſimul anodyna donata v. g. theriaca aſſumpta cum vino calido, quod medicamentum efficacisſimum eſt in compeſcendis paroxysmis, vel acetum deſtillatum cum lap. Cancr. diaſcord. Fracaſtor. Croco, aq. fl. Samb. in decenti quantitate mixtum, & tribus vel quatuorm horas ante paroxysmum propinatum exſpectando blandum ſudorem, ſic acerbitas paroxysmi mirum in modum mitigatur. Conducit quoque hunc in finem magna in quantitate propinare quatuor horas ante paroxysmum infuſum H. Theé. Conſentit hanc in rem Hippocrates lib. de locis in hominibus c. 39. qui febricitantibus ſuis etiam propinavit calidam, ubi inqvit: Cum laſſitudo, febris & plenitudo detinuerit, multa aqua lavandum, & quam maxime calefaciendum eſt, quo calor, aperto per ſudorem corpore exeat, & in potu exhibenda eſt calida. Potus enim calidus in corpus ingeſtus ex ægro corpore detrahit, ſive urinas educat, ſive ſudorem

eliciat, undique enim apertum & respirans corpus ac motum, faciet quod conducat. Calidam quoque aquam, si sudoris adsunt indicia, svadet Celsus, ut sudor per omnia membra diffundatur ad febris diminutionem v. pag, 130. Quod si autem mot9 spasmotici fortiores complicati sunt febrili insultui, quales sunt hysterici, & post rigorem calor corporis intensissimus sequatur, optimum consilium est immiscere Castorina, Opiata, Cinnabarina, & ad compescendum calorem Nitrosa, singula tamen justa sub dosi.

XX.

Tunc autem curationem perfecte instituimus, quando omne consilium eo dirigimus, ut causam morbificam tollamus, hinc ad febrem radicitus exstirpandam ea conveniunt, quæcunque corrigunt & subtrahunt fomitem febris, nimirum quæ materiam febrilem in poris subcutaneis stagnantem, prout est acris, acida, viscida, corrigunt & ad statum naturalem reducunt, illamque per evacuatoria congrua proscribunt. Cum autem focus & sedes materiæ febrilis potissimum sit in primis viis & in maximo illo alimentorum canale, intestinis fabricetur, ex mala digestione & variorum humorum, nimirum bilis, ſucci Salivalis. & Pancreatici commixtione; primo omnium erit intentio, ut saburrâ copiosorum vitiosorum humorum depleamus primas has vias, ipsumque ventriculum, præsuppositis sufficientibus indiciis, per lenia emetica ipsaque purgantia, & sic sæpe unico purgante vel emetico debellatur febris. In genere tamen monendum duco, omnia drastica & fortiora purgantia, quæ multas incongruas, & inimicas Spiritibus nostris, acresque particulas, & cum materia febrili symbolicas recondunt, hic esse vitanda, sed magis in usum vocanda sunt secura, semper tamen cum salinis, abstersivis, aromaticis mixta, ut non solum evacuemus, sed ut simul alteremus & corrigamus noxias & devias humorum qualitates. Præter hæc jam in debitam suam crasin reducunt, & qualitate hostili prædi-

præditos humores corrigunt, illosque per evacuatoria sua proscribunt, per renes vel per sudorem, omnia salina, incidentia & solventia viscidum v. g. Sal digest. Sylv. fl. Sal. Ammon. Tartarus Vitriol. Tartarisat. Arcan. dupl. Nitr. Antimon. Secundo omnia Sale fixo Alcalino imbuta, uti sunt omnia Salia vegetabilium fixa, & omnia terrea Alcalia, & omnes herbæ amaræ, illarumque Essentiæ & Extracta, quæ non solum viscíditates humorum incidunt, sed & acidum vitiosum in corpore subigunt & figunt. Tertio, omnia Sale volat. oleoso instructa, quæ maxime in quartana, & illis febribus, quæ viscidum acidum copiosum pro causa habent, conducunt.

XXI.

Fomite itaque morboso subtracto robur ipsis vasculis & nervulis partium extremarum conciliandum est, simulque Massa Sangvinea leniter constringenda ac roboranda, ne ita ad secessionem particularum acrium, & ad confusum turbatum motum apta fiat. Huic intentioni quam optime satisfacit laudatissimus Cortex Chinæ, qui circumspecte & probe observatis circumstantiis usurpatus, divinum medentibus præbet auxilium, omnibusque antifebrilibus hactenus notis palmam præripit, utpote non agit principio quodam Styptico, acetoso, sed blando, terrestri, leniter tamen constringenti amaro, naturæ & nervis amico elemento, parietes & villos fibrarum laxos roborat leniterque constringit, ut ad motum promptiorem animentur & omnis subsistentia in illis ipsis vitiosi humoris impediatur. Dum enim medicamentum hoc leniter constringit, simul ipsis fibrillis robur, motũ, & elasticitatem fœnerat, unde ad motum animantur & ad materiam inhærentem extrudendam promptiores evadunt. Totum autem arcanum curandi febrem per Chin. Chinam consistit in ejus applicatione. Quod autem illud ipsum medicamentum adstrictiva facultate magnas suas exerat vires, alio loco demonstrandum sibi sumpsit *Excell. Dn. Præses.*

Omnia autem adstringentia in debellandis febribus magna pollere efficacia, patet ex ipso Alumine, ex Rad. Torment. Visc. Quercin. Tinctur. Mart. Liquor. Mart. pulv. testar. ovor. conchar. maximè si cum aceto propinentur, tunc enim Aluminosum miscelâ induunt naturam. Hoc tamen coronidis loco notandum est, Corticem Chin. in substantia, præmissis præmittendis longe eximiorem & præstantiorem esse omnibus ex ipso præparatis Essentiis, Extractis, Infusis & aliis ex ipso compositis medicamentis. Verum hæc quoad novam hanc demonstrandi febrium intermittentium causam & curationem hac vice sufficiant, interim quod unicum superest, Tibi Triune & Trismegiste Deus, pro clementissima Directione & Assistentia gratiosoque auxilio, immortales nuncupamus Gratias.

FINIS.

